

Norges vassdrags- og energidirektorat
Postboks 5091 Majorstua
0301 Oslo

Saksb.: Ole Christian Skogstad
Sylvi K. Brandsæther
e-post: fmnoosk@fylkesmannen.no

Tlf:

Vår ref: 2014/1868

Deres ref: 200901965 201106363 201208219
200905803 201208069 201201444 201107625

Vår dato: 22.05.2014

Deres dato: 28.02.2014

Arkivkode: 561

Uttalelse til søknad om konsesjon for bygging av åtte småkraftverk i Rana kommune

Fylkesmannen i Nordland viser til oversendelse datert 28.02.14 vedlagt åtte søknader om konsesjon for bygging av vannkraftverk i Rana kommune.

Norge har gjennom EUs fornybardirektiv forpliktet seg til å øke andelen av fornybar energi til 67,5 prosent i 2020. Sverige og Norge har et felles mål om å bygge ut ny kraftproduksjon med fornybare energikilder som skal utgjøre 26,4 TWh innen 2020. Energi- og miljøkomiteen har gjennom Innst. 379 L (2010–2011) understreket at regjeringen må legge til rette for at halvparten av den nye energiproduksjonen skal realiseres i Norge. Regional plan om små vannkraftverk i Nordland følger opp denne visjonen med en målsetning om utbygging av vannkraft tilsvarende 1,3 TWh innen år 2025.

Fylkesmannen i Nordland ser det som positivt at flere småkraftsøknader blir sendt ut på høring samtidig. Dette gir mulighet for å vurdere virkningene i et større perspektiv for de fagområdene som blir berørt. Rana kommune utgjør et av de mest vannkraftutbyggede delene av Nordland, noe som har medført betydelig innvirkninger på vassdragsnaturen, friluftsliv og reindrift. Reindriften som blir berørt av de åtte småkraftsøknadene, er belastet med flere og store inngrep fra tidligere. Dette omfatter vannkraftutbygginger, kraftlinjer, veger, jernbane, mineralutvinning og andre typer inngrep som har redusert beitearealene og medført driftsmessige problemer. De helhetlige virkningene for reindriften i de berørte reinbeitedistriktene, er derfor vektlagt ved vurderingene av de ulike prosjektene. Det følgende er en samlet uttalelse fra Fylkesmannen til forelagte konsesjonssøknader. Konklusjonene gjengis i følgende tabell:

Kraftverk	Konsekvenser	Sentrale tema	FMs vurdering
Raudsandaksla kraftverk	Store	Fossesprøyt, landskap, reindrift	Innsigelse
Heinbergåga kraftverk	Store	Fjellrev, rikmyr, reindrift	Innsigelse
Farmannåga kraftverk	Store	Reindrift	Innsigelse
Bordvedåga kraftverk	Middels-store	Reindrift	Fraråding
Blakkåga kraftverk	Noe usikkert	Bekkekløft, elvedelta	Fraråding
Røvassåga kraftverk	Middels	Reindrift	Fraråding
Nedre Leiråga kraftverk	Små-middels	Våtmarksfugl	Moderat konfliktgrad
Leirdalselva kraftverk	Små/små-middels	Landskap og fugl	Moderat konfliktgrad

Raudsandaksla kraftverk

Raudsandaksla kraftverk (søker Småkraft AS) vil utnytte et fall på 145 meter i Ravnåga/ Stillelva mellom et inntak på kote 355 og kraftstasjonen på kote 215. Middelvannføringen er 2,16 m³/s, og det søkes om maksimal slukeevne i kraftverket på 5,41 m³/s. Kraftverket vil ha en installert effekt på 5,5 MW og årlig middelproduksjon er beregnet til 14,5 GWh. Søker planlegger å slippe en minstevannføring på 207 l/s om sommeren og 78 l/s om vinteren. Vannveien er planlagt som nedgravd rørgate i om lag 1150 meter og 700 meter tunnel. Det planlegges å ruste opp to km eksisterende skogsvei fra gårdene på Rausandaksla til kraftstasjonen. Videre planlegges en midlertidig anleggsvei i rørtraseen som fjernes etter ferdigstillelse.

Innsigelse

Ut fra Stillelvas verdi for naturmangfold, herunder landskap, og områdets betydning for reindrift, fremmer Fylkesmannen innsigelse til søknad om konsesjon for utbygging av Raudsandaksla kraftverk. Innsigelsen fremmes med hjemmel i lov av 24.11.00 om vassdrag og grunnvann § 24 tredje ledd, jfr. reglene om innsigelse i plan- og bygningsloven §§ 5-4 til 5-6.

Vurdering

Naturmiljø

Berggrunnen i influensområdet består av næringsrike bergarter, hvor tverrgående årer av kalkspatmarmor utgjør de mest næringsrike områdene. Dette danner grunnlag for næringskrevende flora. Enkelte steder er karst synlig på bakken.

Det er registrert to verdifulle naturtyper i prosjektområdet; bekkekløft og naturbeitemark. I tillegg er det avmerket en lokalitet med kalkskog i dalsida et stykke øst for elva (Gaarder 2010). Denne ligger imidlertid utenfor prosjektets influensområde.

Elva danner ved Forsliforsen ei grunn kløft, med to tydelige fossefall (begge 5- 10 meter høye). Kløfta har en sørlig eksposisjon. Gjennom «Bekkekløftprosjektet» ble det funnet grunnlag for å avgrense en forekomst av naturtypen «Fossesprøytsone». Det er utviklet små areal med fosseenger av urterik utforming inntil fossene, mens det rundt disse er frodig fjellbjørkeskog. Karplantefloraen er middels artsrik, med innslag av en del typiske, kalkkrevende fjellplanter som rødsildre, bergstarr og rynkevier, samt at fuglestarr og stortveblad forekommer. Flere kalkkrevende moser opptrer på fuktige bergvegger, inkludert holeblygmose og rødhøstmose. Til tross for at fosseenger eller fosserøyksamfunn på trærne ikke er spesielt godt velutviklet, er det her snakk om to markerte fossefall som er lite påvirket og som renner over kalkrik berggrunn. Lokaliteten vurderes derfor som viktig (B-område).

Kulturlandskapet langs Stillelva består av næringsrikt jordsmonn med mange sjeldne fjellvekster og en rik soppflora. Til dels interessant soppflora finnes her (*Microglossum viride*, *Otidea spp.*, *Microstomata protractata*, *Helvella acetabulum*, *Peziza gerardii* m.fl.). Verdien på lokaliteten ble på registreringstidspunktet vurdert som svært viktig (A- område). I takt med mindre beitepåvirkning og påfølgende gjengroing er det ikke usannsynlig at riktig verdi for denne lokaliteten i dag vil være B, slik det påpekes i miljørapporten. Det vil være en fare for at deler av naturbeitemarka går tapt som følge av nedgraving av rør.

Karplantefloraen bærer stedvis preg av kalkforekomstene i området, og undervegetasjon er generelt svært frodig. Det ble ikke påvist arter oppført i Norsk rødliste for arter 2010. Dette var også tilfellet for kryptogamer, men flere kalkkrevende arter ble registrert. Fylkesmannen er enig i SWECOs vurdering om at influensområde vurderes samlet å være av middels til stor verdi for karplanter og kryptogamer.

Utbygging vil føre til betydelig endret vannføring i Stillelva på berørt strekning, og da særskilt i tørre år. Den reduserte vannføringen vil bli betydelig i lengre perioder av plantenes vekstsesong. Fossesprøytonene vil bli negativt påvirket av evt. utbygging.

Fosserøysamfunn er sjeldne og forekommer bare i et mindre antall bekkeløfter.

«Fosseeng» er vurdert som nær truet (NT) i Norsk rødliste for naturtyper 2011. Presset mot naturtypen er først og fremst knyttet til tilstandsendring, endret flomsyklus og vannmengde (kriterium 4). Redusert fuktighet og forringelse av de aerosole prosessene i naturtypene vil forventelig forandre vegetasjonsbildet med desimering av de fossesprøytbetingede vegetasjonstypene.

Selv om det ikke ble funnet arter oppført som direkte truet på Norsk rødliste for arter 2010, forekommer det en noe interessant lav- og mosefloraen i og langs elva. De kalkkrevende artene holeblygmose og rødhøstmose er registrert her. Eksisterende kunnskap om artene viser at de forekommer spredt i Nordland.

En gjennomgang av Miljødirektoratets naturbase avdekker i underkant av 30 kjente forekomster av fossesprøytoner i Nordland. Dette ansees som relativt lite, og kan ha noe sammenheng med allerede gjennomførte større vannkraftutbygginger. Av disse forekomstene med fossesprøytoner ligger kun to lokaliteter i sin helhet innenfor områder underlagt vern etter naturmangfoldloven (Bredekfossen i Saltfjellet-Svartisen NP og Austfjellfossen øvre i Váhcanjohka NR), mens en lokalitet grenser mot et slikt område (Austre Laupskardelva utløpsfoss i grensen mot Børgefjell/Byrkje NP). I Rana kommune finnes det omtrentlig ti kjente forekomster av denne naturtypen. En realisering av omsøkte kraftutbygging vil kunne gi store konsekvenser for utbredelsen og tilstanden av naturtypen i både kommunen og fylket. Sett i lys av eksisterende utbygginger og det presset for utbygging av vannkraft som vi har i Rana kommune og Nordland, kan den samlede belastningen bli så stor at det en viss fare for at det på kommune- og fylkesnivå er vanskelig å opprettholde eller nå forvaltningsmålet slik det er fastsatt for naturtyper og økosystemer i nml § 4, jfr. naturmangfoldloven § 10. Nordland fylkeskommune har i regional plan om småkraft utformet tematiske retningslinjer. I retningslinje B8 framgår det at man skal være svært restriktiv med å gi tillatelse til utbygging i vassdrag med fossesprøytoner med middels verdi.

De negative konsekvensene av tiltaket for landskap er i første rekke knyttet til redusert vannføring, bygging av inntaksdam og nedgraving og nedsprengning av rørgate. Redusert vannføring vil redusere opplevelseskvaliteten av elva, og spesielt fossens estetiske verdi vil bli forringet. Landskapet i prosjektområdet er i konsesjonssøknaden vurdert å være av liten til middels verdi, og konsekvensen av utbyggingen er vurdert som liten negativ. Fylkesmannen synes landskapsverdien og tiltakets konsekvens er noe undervurdert. Dette ut fra områdets urørte preg. Elva vil få en sterkt redusert vannføring på en lang strekning, som dels ligger relativt åpent i terrenget. Videre vil de fysiske inngrepene i forbindelse med vannvei og atkomstvei gi uheldige landskapsmessige konsekvenser i et kulturlandskap langs Stillelva. I Rana kommunes miljøfaglige vurdering av småkraftverk i kommunen er delområdet Ravnåga og Stillelva gitt middels- stor verdi for landskap. Realisering av omsøkte kraftverk vil medføre

tap av 4,2 km² villmarkspreget område. Videre vil ca. åtte km² uberørt natur bli berørt av tiltaket. Konsekvensen for landskap må derfor som et minimum vurderes som middels til middels-stor negativ.

Reindrift

Det omsøkte tiltaket ligger innenfor Hestmannen/Strandtindene reinbeitedistrikt. Det omfatter et område på til sammen 2578 km² med et øvre reintall på 1500 dyr i vårflokk fordelt på 3 siidaandeler.

Burfjellet og Rausandtinden med dalganger og områder rundt er et svært viktig område for reindriften. Området i sin helhet utgjør et klassisk vår-sommer-høst område med godt vår- og høstbeite i lavereliggende områder, flere mindre uforstyrrede dalganger med stigende høydegradient opp mot høyfjellet. Her finner reinen tidlige vårbeiter i lavlandet. Dyrene vil videre finne framvekst av nytt og næringsrikt beite gjennom hele våren og sommeren ved å bruke høyereliggende områder etter hvert som snøen smelter. At området ikke preges av mye ferdsel og annen forstyrrende aktivitet, er svært viktig på vårbeitene hvor reinen trenger ro både til kalving, preging og til å beite seg opp etter vinteren. De sørvendte områdene fra Austerdalen og østover har gode kvaliteter som kalvingsland, og distriktet har tradisjoner for å la simleflokkene kalve her. De høyeste områdene av Burfjellet og Rausandtind gir reinen luftingsområder under sommeren når høye temperaturer og insektplage representerer en belastning for reinen. Etter hvert som høsten kommer, vil reinen trekke ned fra høyfjellet og igjen bruke lavereliggende beiter som nå har fått tilvekst av blant annet sopp. Disse områdene utgjør også reinens parringsland. I brunsttiden er det viktig at reinen har beitero for å sikre et godt produksjonsgrunnlag for kommende år.

Fylkesmannen er svært skeptisk til at man kommer inn i slike komplette reindriftsområder med inngrep og forstyrrende aktivitet som kan ødelegge eller forringe den fine balansen mellom de naturgitte ressursene og den tradisjonelle bruken av disse. Det omsøkte kraftverket vil både representere et arealbeslag og forstyrrende aktivitet i området.

Hestmannen/Strandtindene reinbeitedistrikt ved Kurt Gaup beskriver området som ett av svært få områder som distriktet har igjen som er relativt inngrepsfritt. Tiltaksområdet er dermed pr i dag et område hvor reinen finner beitero og gir godt grunnlag for produksjon.

Et usikkerhetsmoment er hvor vidt forstyrrelser fra anleggsdriften vil kunne føre til at reinen forenges slik at den trekker over grensen til Saltfjellet reinbeitedistrikt. Grensen mellom distriktene går langs elva opp til Røvassmoen og videre opp Svartisdalen, ikke så veldig langt fra anleggsområdet. Sammenblandinger av reinflokker er både arbeids- og kostnadskrevende og medfører belastning på dyrene.

Videre vil det omsøkte tiltaket påvirke reinbeitedistriktets samlede belastning sett i forhold til den samlede effekten av andre gjennomførte og planlagte tiltak. Selv om man ser på vannkraftutbygging isolert sett, har Hestmannen/Strandtindene reinbeitedistrikt allerede svært store utfordringer. I reinbeitedistriktet er det gitt mange konsesjoner som ennå ikke er utbygd, og de samlede konsekvensene er derfor svært uoversiktlige. Om man skulle få en situasjon med samtidige anleggsperioder for flere av disse anleggene, vil det kunne få kritiske konsekvenser for reindriften.

Heinbergåga kraftverk

Heinbergåga kraftverk (søker Statskog SF) vil utnytte et fall på 205 meter i Heinbergåga mellom et inntak på kote 765 og kraftstasjon på kote 564. Fra inntaket er det planlagt en nedgravd rørgate på omlag 1,9 km. Det må bygges en 50 meter lang permanent vei fra eksisterende vei til kraftstasjonen. Til inntaket er det planlagt en midlertidig vei. Middelvannføringen er 0,835 m³/s, og det er søkt om maksimal slukeevne i kraftverket på 2,60 m³/s. Kraftverket vil ha en installert effekt på 4,55 MW og årlig middelproduksjon er beregnet til 9,7 GWh. Søker planlegger å slippe en minstevannføring på 0,025 m³/s hele året.

Innsigelse

Fylkesmannen fremmer med hjemmel i lov av 24.11.00 om vassdrag og grunnvann § 24 tredje ledd, jfr. reglene om innsigelse i plan- og bygningsloven §§ 5-4 til 5-6, innsigelse til søknad om konsesjon for utbygging av Heinbergåga kraftverk. Dette begrunnes ut fra Junkerfjellets betydning for fjellrev og usikkerhet om tiltakets virkning for naturmangfoldet, samt av hensyn til reindriften, herunder reindriftenes særverdiområder, flyttleier og minimumsbeiter, og den samlede belastningen reinbeitedistriktet er utsatt for.

Vurdering

Naturmiljø

Berggrunnen i tiltaksområdet i Heinbergåga består av glimmergneis, glimmerskifer, metasandstein og amfibolitt. Det forekommer videre et tykt dekke av morenemasser i store deler av området. Av miljørapporten framgår følgende:

Midtre og nedre deler av tiltaksområdet har innslag av intermediær/ middelsrik fastmattemyr, som er en truet vegetasjonstype. Det er registrert én naturtype med C-verdi; bekkekløft og bergvegg (F09). Følgende rødlistede arter ble observert under feltarbeidet: Strandsnipe (NT), snøsoleie (NT) og grannsildre (NT). Sannsynligvis opptrer også streifindivid av jerv (EN), gaupe (VU) og fjellrev (CR), hvorav sistnevnte er utsatt i tilliggende fjellområde som del av et pågående avlsprosjekt.

Naturtypen bekkekløft og bergvegg er noe utviklet på fire delstrekninger langs Heinbergåga mellom ca. kote 785 og 565. Det er kun i den nederste kløfta at det finnes noe skogsvegetasjon. I nedre del av dette kløfteparti forekommer det periodevis noe fossesprøyt, men denne er ikke stabil nok til å kvalifisere som naturtypen «Fossesprøytzone». Karplantefloraen er relativt rik. Det er ikke funnet rødlistearter innenfor de definerte bekkekløftstrekningene, men i snøleier mellom de to øverste avmerkete naturtypene ble snøsoleie (NT) og grannsildre (NT) registrert. Dette er relativt vanlig forekommende arter rundt Saltfjellet.

Det framgår videre av miljørapporten at elementer av intermediær/ middelsrik fastmattemyr forekommer i nedre og til dels midtre partier av tiltaksområde. Dette er Fremstad & Moen (2001) er klassifisert som truede vegetasjonstyper (begge i kategori VU; noe truet). I Norsk rødliste for naturtyper 2011 er rikere myrflate i lavlandet vurdert som sterkt truet. Denne underenhet av «åpen myrflate» omfatter alle grunntypene fra intermediær myr til kalkmyr. Rikmyrene er i feltsjiktet vanligvis dominert av gras og starr (graminider). Karakteristiske arter er f. eks. svarttopp, breiull, tvebustarr og gulstarr, dessuten flere marihandarter og

andre orkideer. I tillegg til disse artene inngår en rekke eksklusive arter i ekstremrikmyr, herunder brudespore i høyereliggende områder. Etter det opplyste er flere av disse indikatorartene, herunder gulstarr, tvebustarr og brudespore, påvist i det aktuelle våtmarksområdet.

Det er ikke foretatt en positiv avgrensning av naturtype i tilknytning våtmarken, og det vites derfor ikke om omtalte myrparti kvalifiserer som naturtype «Rikmyr A05» eller hvilken verdi denne ville ha fått. Fylkesmannen påpeker at alle intakte rikmyrer under skoggrensen er ansett å være viktig, men at det i områder med mye rik eller intermedier myr i henhold til DN-håndbok nr. 13 legges opp til et fokus på de rikeste myrene eller de over 50 daa. Ut fra foreliggende dokumentasjon er det mye som tyder på at våtmarkforekomsten(e) faktisk kvalifiserer som naturtypen rikmyr. Fylkesmannen kan med bakgrunn i dette ikke uten videre si seg enig i gjennomført verdivurderingen for naturtyper i influensområdet.

Etter det Fylkesmannen kan se vil rørgate og anleggsvei skjære gjennom myrområdet. Slike omfattende tiltak vil sannsynligvis påvirke vannhusholdningen i myra, og medføre drenering av myra. I spørsmålet om å tillate fysiske naturinngrep og forstyrrelser som kan virke forstyrrende på naturmiljøet i det her aktuelle myrpartiet, vil både den geografiske hovedutbredelsen av naturtypen «Rikmyr» på nasjonalt, regionalt og lokalt nivå, og representativiteten til andre kjente lokalitetene, inngå i vurderingen og avveiningen, jfr. naturmangfoldloven §§ 4 og 10. En slik vurdering og avveining lar seg imidlertid ikke gjøre i dette tilfellet, da en ikke kjenner til området verdi.

Fjellrev

Fjellrev som er en kritisk truet art i Skandinavia (Norsk rødliste 2010), har en svært liten bestand på Norges fastland. I Norge og Sverige brukes det betydelige offentlige ressurser for å bevare og styrke bestandene av fjellrev. Bestandene har heldigvis vært økende de siste årene. Dette skyldes i hovedsak noen gode smågnagerår. I tillegg har utsettinger av fjellrev, etablering av foringsautomater og kunstige hi hatt positiv effekt. Saltfjellet er kjent som et av kjerneområdene for fjellrev i Norge. Det er derfor gjennomført tiltak både på Saltfjellet og videre sørover i Rana kommune mot Kaldvatnet.

Det ble i 2011 registrert totalt 40 fjellrevynglinger (38 dokumenterte og 2 antatte) og født minimum 270 valper i Norge. Dette er en betydelig økning fra null ynglinger i 2009 og 16 ynglinger i 2010. I Nordland forekommer det ynglinger i to fjellområder; Børgefjell og Saltfjellet. Den gode ynglingen i 2011 kan i hovedsak tilskrives god mattilgang på grunn av toppår i lemenbestanden og avlsprogrammet for fjellrev. Det ble ikke registrert ynglinger av fjellrev i Nordland i 2012, mens det i 2013 registret en yngling på Saltfjellet. Foreløpige resultater av de siste års utsetting av fjellrev i Saltfjellet/Junkeren viser at flere av disse har fått valper på svensk side av Saltfjellet.

Til tross for en positiv bestandsutvikling er fjellreven fortsatt kritisk truet. Det vil si at risikoen er svært høy for at den vil forsvinne fra norsk natur i løpet av de kommende 50 årene. Junkerfjellet er et sentralt område for fjellrev, og det er siden 2006 satt ut valper fra avlsprosjektet her. Vinteren 2013/2014 ble det satt ut syv valper i Junkeren. Det er tidligere registrert flere hilokaliteter i rimelig nærhet, dvs. i en radius på få kilometer, av Heinbergåga.

Studier av fjellrev har avdekket leveområder på 25-75 km² (NINA/ Nina Eide pers. medd.). Dette gir en avstand på 3-5 km fra sentrum av leveområdet til yttergrensen, men områder nærmest hilokalitetene er som regel viktigst. Fjellreven er spesielt sårbar for forstyrrelser i

parringstida og yngleperioden (mars-juli). Forstyrrelser i denne tida kan føre til mislykket yngling.

Naturmangfoldloven § 5 fastsetter et mål om at artene og deres genetiske mangfold skal ivaretas på lang sikt og at artene skal forekomme i levedyktige bestander i sine naturlige utbredelsesområder. Det foreligger etter vår vurdering stor usikkerhet om tiltakets konsekvenser for fjellrev. Fylkesmannen frykter at en utbygging av omsøkte kraftverk med påfølgende inngrep og økt aktivitet/ forstyrrelse vil kunne få negative effekter på fjellrevbestanden i Junkerfjellet, og dermed vanskeliggjøre måloppnåelsen for arten slik nevnt i naturmangfoldloven § 5 og handlingsplanen for fjellrev. Førre-var-prinsippet i naturmangfoldloven § 9 vil, slik vi ser det, måtte tillegges stor vekt i spørsmålet om konsesjon skal oppnås eller ikke.

Reindrift

Heinbergåga ligger i Ildgruben reinbeitedistrikt. Distriktet strekker seg langs svenskegrensen fra Virvassdalen i nord til Krutvatnet i sør. Vestgrensen går i grove trekk langs E6 sørover til Olderneset hvor den stikker inn Leirskardalen, over Okstindan og ned til Røssvatnet. Ildgruben reinbeitedistrikt har to siidaandeler med et øvre reintall i vårflokk på til sammen 900 dyr.

Det omsøkte tiltaket ligger i et område som distriktet bruker store deler av året. Området har særlig stor verdi som vinterbeiteområde. Vinterbeite er minimumsbeite og knapphetsfaktor i Ildgruben. Alle arealbeslag og forstyrrelser i disse områdene representerer en direkte negativ konsekvens for distriktets produksjonspotensial. Minimumsbeiter/vinterbeiter er definert som særverdiområde for reindriften, både på grunn av at det er knapphetsfaktor og på grunn av at reinen under vinteren er sårbar for forstyrrelser.

Det omsøkte tiltaket vil også komme i berøring med flyttlei som går mellom Junkerfjellet og Storfjellet. Selv om flyttleia ikke vil være fysisk stengt i driftsfasen, må man gå ut fra at støy og forstyrrelser i anleggsfasen vil kunne avskjære reindriften fra å bruke flyttleia. Dette vil være i strid med reindriftsloven § 22. Denne problemstillingen må også ses i sammenheng med at tiltaksområdet ligger over tregrensen.

Det er videre et viktig moment at det omsøkte tiltaket vil innvirke på reinbeitedistriktets samlede belastning sett i forhold til den samlede effekten av andre gjennomførte og planlagte tiltak. Selv om man bare ser på vannkraftutbygging isolert sett, har Ildgruben reinbeitedistrikt allerede store utfordringer. Både Rana og Hemnes kommune har fra tidligere en rekke vannkraftutbygginger. I tillegg har Ildgruben reinbeitedistrikt store belastninger som følge av bygging av fritidsboliger. Det omsøkte tiltaket ligger i et område hvor både vannkraftutbygging og hyttebygging allerede representerer store belastninger for reindriften.

Farmannåga kraftverk

Farmannåga kraftverk (søker Småkraft AS) vil utnytte et fall på 242 meter mellom kote 245 og kote 3 moh. Dragelva er videre planlagt overført til hovedinntaket i Farmannåga. Med unntak av et bratt parti mellom kote 75 og kote 35 er vannveien tenkt løst gjennom en nedgravd rørgate på 2,1 km. Middelvannføringen er 0,61 m³/s, og det er søkt om maksimal slukeevne i kraftverket på 1,8 m³/s. Kraftverket vil ha en installert effekt på 3,6 MW og årlig middelproduksjon er beregnet til 10,6 GWh. Søker planlegger å slippe en minstevannføring på 30 l/s om sommeren, mens det ikke er planlagt slipp av

minstevannføring om vinteren. Det er planlagt atkomst til kraftstasjonen fra veien til Saltvika og permanent skogsbilvei til inntaket. Ved overføringen av Dragelva vil det bli anlagt en midlertidig anleggsvei i rørtraseen som skal fjernes etter ferdigstillelse.

Innsigelse

Fylkesmannen i Nordland fremmer innsigelse mot Farmannåga kraftverk med hensyn til reindrift, særlig med hensyn til reindriftens flyttleier og reinbeitedistriktet samlede belastning.

Vurdering

Reindrift

Det omsøkte tiltaket ligger innenfor Hestmannen/Strandtindene reinbeitedistrikt. Dette er et område på tilsammen 2578 km² med et øvre reintall på 1500 dyr i vårflokk fordelt på tre siidaandeler. Tiltaksområdet er både vår- og sommerbeite for rein. Det er et flerfunksjonsområde som har kvalitetsbeite gjennom hele vekstsesongen avhengig av snøforhold og beiteframvekst fra sjøen og opp mot fjellet. Området er relativt vanskelig tilgjengelig da det er bratt og mye flog. De traseene som finnes for å komme opp og ned fjellet, er dermed svært verdifulle både for beitebruken og i arbeidet med flytting av rein.

I tillegg til å legge beslag på beiteareal gjennom inngrep og forstyrrelser, kommer tiltaket i konflikt med to av reindriftens flyttleier. Flyttleier har et strengt vern gjennom reindriftsloven. Det er ikke åpning for at flyttleier kan stenges, jfr. reindriftsloven § 22, men det kan søkes til Landbruks- og matdepartementet om omlegging av flyttleier.

Den ene av flyttleiene som er berørt, er hovedflyttei som følger langs hele Nesnahalvøyas nordside mellom vinterbeitene på kysten og sommerbeitene lenger inn i landet. Den andre flyttleia som er berørt, leder opp på Sjonfjellet langs Farmannåga. Til tross for at det omsøkte tiltaket vil være i konflikt med særverdiområder/flyttleier i reindriften og i utgangspunktet vil være i strid med reindriftsloven, er det ikke gjort noen konsekvensutredning for tema reindrift i forbindelse med utarbeidelsen av søknaden. Det er heller ikke i søknaden skissert avbøtende tiltak for hvordan flytting med rein kan gjennomføres gjennom anleggsfase og driftsfase.

I tillegg til at anleggsperioden vil utgjøre en forstyrrende belastning som vil fortrenge rein på beite, er det svært uheldig med etablering av anleggsveier inn i beiteområdet. Erfaringer tilsier at anleggsveier, selv om disse stenges med bom, fungerer som effektiv tilrettelegging for å kanalisere ferdsel inn i reinens beiteområder.

Et usikkerhetsmoment er hvordan det omsøkte tiltaket vil innvirke på reinbeitedistriktets samlede belastning sett i forhold til den samlede effekten av andre gjennomførte og planlagte tiltak. Selv om man bare ser på vannkraftutbygging isolert sett, har Hestmannen/Strandtindene reinbeitedistrikt allerede svært store utfordringer. I reinbeitedistriktet er det gitt mange konsesjoner som ennå ikke er utbygd, og de samlede konsekvensene er derfor svært uoversiktlige. Om man skulle få en situasjon med samtidige anleggsperioder for flere av disse anleggene, vil det kunne få kritiske konsekvenser for reindriften. Med til vurdering av samlet belastning må legges konsekvenser som følge av andre former for inngrep. For Hestmannen/Strandtindene reinbeitedistrikt kan det nevnes at det foreligger planer om utbygging av vindkraft i tiltaksområdet (Sjonfjellet vindkraftverk), samt at distriktet i mange av sine beiteområder har store utfordringer knyttet til bygging av

fritidsboliger og diverse aktivitet i landbruket som f.eks. nydyrking, husdyrgjerder og landbruksveier.

Naturfaglige merknader

Berggrunnen i influensområdet består ved inntaksområdene av den næringsrike bergarten kalkspatmarmor, mens øvrige områder hovedsakelig domineres av glimmergneis, glimmerskifer, metasandstein og amfibolitt. Amfibolitt og glimmerskifer er bergarter som avgir en del plantenæringsstoffer, mens glimmergneis og metasandstein gir dårligere næringsforhold for planter.

Det er avdekket tre naturtyper i det her aktuelle området, hhv. «Bekkekløft og bergvegg», «Gråor-heggeskog» og «Gammel barskog». Bekkekløftlokaliteten og forekomsten av gammel barskog er registrert som viktig (B-verdi), mens forekomsten av gråor-heggeskog er av lokal verdi (C-lokalitet). Etter det opplyste forekommer det i tillegg åpne myrflater i området. «Åpen myrflate» er i Norsk rødliste for naturtyper 2011 kategorisert som nær truet (NT).

Fra Stigauren og helt oppover til inntaket i Farmannåga og Dragelva går elva vekselvis over bergflater i en bekkekløft med forholdsvis bratte skråninger opp fra elva. Området ble undersøkt i forbindelse med «Bekkekløftprosjektet» i 2009. I denne forbindelse ble det funnet grunnlag for å avgrense en kjernelokalitet i området Farmannåga. Dette gjelder nærmere bestemt forekomsten av gammel granskog på nedsiden av den gamle Hellarveien, nord for Hellaren. Bortsett fra gubbeskjegg (NT), ble det ikke funnet noen truede og rødlistede arter innenfor denne lokaliteten. Det ble imidlertid funnet flere arter som signaliserer gammelskogsverdier. Selv om skogen ikke er veldig gammel, fremstår lokaliteten som ganske urørt og innslaget av gamle løvtrær er relativt stort. Gammelgranskål (NT) er påvist på et fåtall gamle (og til dels tørre) graner i det mest høyereliggende granskogspartiet. På to steder ble det i rothalsen på gran påvist vinfiekklav og huldrelav (NT). Fylkesmannen er enig i SWECOs vurdering om at influensområde har liten til middels verdi for karplanter, moser og lav.

Redusert vannføring vil påvirke fuktighetskrevene flora ved elvebredden, og det forventes en vridning mot mer tørketolerante arter langs elva. Fuktigheten i visse deler av bekkekløfta vil sannsynligvis reduseres, noe som igjen vil innvirke på fuktighetskrevene vegetasjon. Dette tilsier at denne naturtypeforekomsten vil bli forringet. Flommarkskogen (gråor-heggeskogen) i nedre del vil også kunne bli påvirket negativt. Selv om flommer fortsatt vil forekomme i elvene, og således i en viss grad bidra til å opprettholde de økologiske prosessene i denne naturtypen, vil flomtoppene og størrelsen og varigheten bli redusert. Hvilken virkning dette vil få for flommarkskogen er dog noe usikkert.

Det framkommer ikke av rapporten om elva er spesielt viktig for opprettholdelsen av fuktighet i den gamle granskogen. Innenfor en viss sone har elver og bekker opplagt en effekt på lokalklimaet. Ut fra ortofoto ser det ut som at elva stedvis går som stryk gjennom gammelskogen, og det er derfor ikke urimelig å anta at denne er med på å skape et stabilt og fuktig lokalklima. Redusert vannføring vil således kunne innvirke negativt på de lokalklimatiske forholdene i skogen.

Samlet sette vurderes omsøkte kraftutbygging å gi middels negativ konsekvens for biologisk mangfold i tilknytning til Farmannåga.

Fylkesmannen er ikke kjent med spesielle friluftslivinteresser i området, og har således ingen merknader til vurderingen av temaet. Elva vil minske sin inntrykksstyrke, men i følge søknaden er de berørte elvene «*lite synlig fra området rundt sett bort fra Aurelva ned mot fjorden, som er godt synlig fra fjorden*». Realisering av omsøkte kraftverk vil påvirke ca. 3,5 km² av uberørt natur. Konsekvensen for landskap og naturområder er middels-liten negativ.

Bordvedåga kraftverk

Bordvedåga kraftverk (søker Statskog SF) skal etter planene utnytte et fall mellom kote 400 og kote 60. Installert effekt vil bli 5,49 MW, og beregnet årlig middelproduksjon er 15,5 GWh. Middelvannføringen er 0,766 m³/s. Maksimal slukeevne vil være ca. 1,92 m³/s. Det er lagt til grunn av det skal slippes en minstevannføring tilsvarende 21 l/s hele året. En utbygging vil berøre en elvestrekning på om lag 2,4 km. Fra inntaket vil vannveien gå delvis i tunnel og delvis i nedsprenget rørgate. Samlet lengde vil være ca. 1920 meter.

Vurdering

Reindrift

Tiltaket ligger innenfor Hestmannen/Strandtindene reinbeitedistrikt ved vesterenden av Langvatnet på nordsiden av Snøfjellet. Snøfjellet med dalganger og områder rundt er et svært viktig område for reindriften. Området i sin helhet utgjør et klassisk vår-sommer-høst område med godt vår- og høstbeite i lavereliggende områder, flere mindre uforstyrrede dalganger med stingende høydegradient opp mot høyfjellet. Her vil reinen finne tidlige vårbeiter i lavlandet. Dyrene vil videre finne framvekst av nytt og næringsrikt beite gjennom hele våren og sommeren ved å bruke høyereliggende områder etter hvert som snøen smelter. At området ikke preges av mye ferdsel og annen forstyrrende aktivitet, er svært viktig på vårbeitene hvor reinen trenger ro både til kalving, pregning og til å beite seg opp etter vinteren. De høyeste områdene av Snøfjellet og Femfjellet gir reinen luftingsområder under sommeren når høye temperaturer og insektplage representerer en belastning for reinen. Etter hvert som høsten kommer vil reinen trekke ned fra høyfjellet og vil igjen nyttiggjøre seg lavereliggende beiter som nå har fått tilvekst av sopp. Disse områdene utgjør også reinens parringsland. I brunsttiden er det viktig at reinen har beitero for å sikre et godt produksjonsgrunnlag for kommende år. På seinhøsten foregår hovedtyngden av slaktingen. Oppsamlingsplasser og gjerder ligger inne i området og er viktige strukturer for reindriften.

Om man studerer reindriftens arealbrukskart for Snøfjellområdet vil man se at flyttleienes flaskehals rundt fjellet er tegnet inn. Reinbeitedistriktet har både oppsamlingsplasser og flere reindriftsanlegg, både gjeterhytter og gjerdeanlegg, i området. Distriktet er avhengig av at reinflokken skal kunne flyttes i sin helhet etter flyttleiene rundt Snøfjellet. Det er også svært viktig at reinen fra vår til høst skal kunne trekke fritt mellom de ulike årstidsbeitene slik at beiteutnyttelsen kan bli best mulig, både av hensyn til produksjonen og av hensyn til bærekraften i beitebruken.

Fylkesmannen er svært skeptisk til at man kommer inn i slike komplette reindriftsområder med inngrep og forstyrrende aktivitet som kan ødelegge eller forringe den fine balansen mellom de naturgitte ressursene og den tradisjonelle bruken av disse. Det omsøkte kraftverket vil både representere et arealbeslag og forstyrrende aktivitet i området.

Kraftstasjonen, massedeponi og nedre del av rørgatetraseen vil etter planen bli liggende i flyttetraseen som reinbeitedistriktet bruker langs Langvatnet mellom Leiråneset og Myrvoll.

Dette vil være svært uheldig med tanke på støy og forstyrrelser i anleggstiden, og med tanke på turbinestøy i anleggets driftsfase.

Videre er det planlagt bygget anleggsvei inn til kraftstasjonen og videre opp til tunellpåhugget. I tillegg til at denne vil kunne representere et stengsel for reinflytting, har man erfaring for at denne typen anleggsveier inn i beitesområder vil generere økt ferdsel og forstyrrelser.

Det er som nevnt tidligere viktig å vurdere hvordan det omsøkte tiltaket vil innvirke på reinbeitedistriktets samlede belastning sett i forhold til den samlede effekten av andre gjennomførte og planlagte tiltak. Selv om man bare ser på vannkraftutbygging isolert sett, har Hestmannen/Strandtindene reinbeitedistrikt allerede svært store utfordringer. I dette reinbeitedistriktet er det gitt mange konsesjoner som ennå ikke er utbygd, og de samlede konsekvensene er derfor svært uoversiktlige. Om man skulle få en situasjon med samtidige anleggsperioder for flere av disse anleggene, vil det kunne få kritiske konsekvenser for reindriften. Med til vurdering av samlet belastning må legges konsekvenser som følge av andre former for inngrep.

Søknaden til Bordvedåga kraftverk mangler en tilfredsstillende vurdering av konsekvensene for reindriften, og det foreligger dermed ingen avbøtende tiltak utover at man i forbindelse med en eventuell utbygging har intensjoner om dialog med reinbeitedistriktet.

Hestmannen/Strandtindene reinbeitedistrikt ved Kjell Gaup foreslår en alternativ vannvei og plassering av kraftstasjonen som i langt mindre grad vil påvirke reindriften negativt. Forslaget fra reinbeitedistriktet går ut på at vannveien går fra planlagt inntak og i rett nordlig retning med en tunnel som kommer ut ved Litjvatnet i stedet for å komme ut ved Aven som opprinnelig planlagt. Gaup mener at terrenget i denne traseen vil kunne tillate at hele vannveien legges i tunnel, noe som er å foretrekke med hensyn på reindriften. I tillegg vil behovet for anleggsveier og nye linjetraseer bli betydelig mindre enn ved opprinnelig plan.

Fylkesmannen fraråder av hensynet til reindrift konsesjon for Bordvedåga kraftverk. Tiltaket vil kunne forringe muligheten til å bruke særverdiområder i reindriften som flyttleier, kalvingsland, oppsamlingsplasser og gjerdeanlegg. Reindriftsmessige konsekvenser av tiltaket, samt eventuelle avbøtende tiltak er ikke tilstrekkelig utredet. Samlede belastninger for Hestmannen/Strandtindene reinbeitedistrikt som følge av vannkraftutbygging, samt andre former for inngrep er store og uoversiktlige, og vil under gitte omstendigheter kunne utløse kritiske tilstander for distriktet.

Naturmiljø

Berggrunnen består av fattige bergarter, og løsmassedekket er over store områder nesten helt fraværende. Ut fra dette forventes ikke forekomster av frodig og krevende vegetasjon. Det er ikke registrert utvalgte, truede eller verdifulle naturtyper eller truede vegetasjonstyper innenfor tiltaksområdet. Jerv (EN), gaupe (VU), strandsnipe (NT), fiskemåke (NT), hønsehauk (NT) og stær (NT) forekommer sannsynligvis innenfor tiltaksområdet. Aven, nedstrøms planlagt kraftstasjon, inngår i det svært viktige Glomådeltaet. Naturtypen har en noe utvidet avgrensning enn den som gjelder for Glomådeltaet landskapsvernområde m/dyrelivsfredning, da vernegrensene følger strandlinjen. Dette området er av stor verdi for en rekke våtmarksfugler, og disse vil kunne opptre spontant også innenfor tiltaksområdet og i nedre deler av Bordvedågas nedbørfelt.

Vannføringen i Bordvedåga vil bli betydelig redusert på den berørte strekningen, noe som trolig vil virke negativt for fossefall, som sannsynligvis hekker i nærheten av den berørte elvestrengen. Forstyrrelser knyttet til anleggsarbeid og annen ferdsel/aktivitet som følge av tiltaket vil virke negativt inn på fugle- og dyrelivet. Dersom det blir gitt konsesjon, ber Fylkesmannen om at det fastsettes vilkår om at anleggsarbeider i nedre del skal utføres utenom hekkeperioden for fugler.

Vannføringsreduksjon vil også kunne være til ulempe for karplanter, mose- og lavflora og andre organismegrupper som er nært knyttet til fosser og stryk langs den berørte elvestrekningen, men kun ordinære vegetasjonstyper og arter vil bli berørt.

Søknaden gjør greit rede for virkningene på landskap og friluftsinnteresser i området. Tiltaket, og da først og fremst redusert vannføring over flogene, vil redusere opplevelsen av området. Den visuelle virkningen av redusert vannføring synes å være noe underkommunisert i søknaden. Villmarkspregede områder vil ikke bli berørt av omsøkte tiltak, men noe urørt natur (5,6 km²) vil bli negativt påvirket.

Blakkåga kraftverk

Blakkåga kraftverk (søker: HelgelandsKraft AS) er planlagt etablert ved å utnytte et fall på 44 meter mellom inntak på kote 95 og kraftverk på kote 51. Middelvannføringen er 13,4 m³/s, og det søkes om maksimal slukeevne i kraftverket på 27 m³/s. Kraftverket vil ha en installert effekt på 9,9 MW og årlig middelproduksjon er beregnet til 28 GWh. Det er foreslått slipp av minstevannføring på hhv. 3,1 m³/s om sommeren og 0,2 m³/s om vinteren. Fra inntaket er det planlagt en tunnel ned til kraftstasjonen. Videre planlegges det etablert en permanent vei til kraftstasjonen. Det vil genereres ca. 50.000 m³ tunnelstein som er planlagt deponert i to eksisterende massetak på vestsiden av elva.

Vurdering

Naturmiljø

Berggrunnen består i hovedsak av glimmerskifer og granatglimmerskifer. Dette er bergarter som forvitrer lett og kan alt avhengig av type skifer avgi en del plantenæringsstoffer. Blakkåga er ei breelv og på rolige partier av elva finnes betydelige avsetninger. Elva er ikke kjent for å være spesiell verdifull for fisk eller annen ferskvannsfauna. Omsøkte tiltak vil innvirke på den glasifluviale prosessen i elvas nedre deler. En vil kunne forvente at dammen ved inntaket i en viss grad vil fungere som et avsetningsbasseng.

Befaringstidspunktet er ikke optimalt med tanke på registrering av karplanter. I nedre deler av influensområdet ble det funnet vanlig forekommende arter tilknyttet godt og fuktig jordsmonn. Det ble registrert en ca. 120 meter lang bekkekløft ved Bjynnforsen. Om naturtypen uttaler SWECO at «*Elva går i rolig stryk på strekningen, og bidrar med lite sprut og fuktighet til miljøet i kløfta*». Det ble kun registrert ordinære og vidt utbredte arter fra de få tilgjengelige partiene av kløfta. Det ansees likevel å være et potensial for å finne rødlistede kryptogamer i de mer utilgjengelige delene. Sammenholdt med godt utviklede bergvegger er bekkekløfta vurdert å være av regional verdi (B- verdi). Denne naturtypeforekomsten vil bli forringet som følge av en eventuell utbygging.

Det er et velutviklet samfunn av moser på berget ved elvekanten langs mye av elva. Under befarings ble det avdekket en rik forekomst av den nær truede skjeggglaven gubbeskjegg

(*Alectoria sarmentosa*) på grantrær langs elva nord for området der kraftstasjonen er planlagt. Denne forekomsten vurderes ikke å bli direkte berørt av tiltaket. For øvrig ble det også for influensområdet som helhet kun avdekket vanlige og vidt utbredte arter.

Deltaområdet i møte mellom Blakkåga, Røvassåga og Svartisåga er dannet ved oppfylling av avsetninger i et basseng med materiale transportert fra tre ulike vassdrag i området, hvorav Blakkåga og Svartisåga drenerer fra breområder og er sterkt slamførende. Deltaområde vil i liten grad bli direkte påvirket av de fysiske inngrep. Utbyggingen vil imidlertid bidra til redusert transport av breslam (silt) til deltaområdet og den fluviale aktiviteten her vil bli påvirket. Selv om det er gjennomført forholdsvis store inngrep i forbindelse med jordbruksdrift og elveforbygning i deltaet, utgjør lokaliteten et lokalt viktig område med hensyn til biologisk mangfold i kommunen. Konsekvensene for elvedeltaet er ikke omtalt i søknaden eller vedlagte miljørapport. I lys av at elvedelta vurderes å være en av de mest utsatte naturtypene i Norge, finner Fylkesmannen dette som mangelfullt. Krav til kunnskap om tiltakets konsekvenser på denne naturtypen, jfr. naturmangfoldloven § 8, er ikke å anse som tilstrekkelig vurdert. Førre-var-prinsippet i lovens § 9 vil dermed komme til anvendelse. Vi stiller oss med bakgrunn i dette kritisk til omsøkte utbygging, og fraråder at konsesjon gis.

Reindrift

Tiltaket ligger i Saltfjellet reinbeitedistrikt i et område som brukes av reindriften i store deler av året om enn noe ulikt mellom år. Distriktets leder Per Thomas Kuhmunen opplyser at nedre deler av Blakkådalen ikke er å anse som høyverdiområde for distriktet. Dersom distriktet må avstå mer areal til kraftutbygging, vil utbygging i dette området være akseptabelt. I eventuelle vilkår for konsesjon må det kreves at tiltakshaver oppretter dialog med reinbeitedistriktet for å sikre at konflikter med reindriftnæringen unngås.

Røvassåga kraftverk

Røvassåga kraftverk (søker: Norsk Grønnkraft AS) vil utnytte et fall på 145 meter i Røvassåga, mellom et inntak på kote 195 og kraftstasjon på kote 50. Fra inntaket er det planlagt en rørgate på 1350 meter. Middelvannføringen er 3,00 m³/s, og det søkes om maksimal slukeevne i kraftverket på 4,4 m³/s. Kraftverket vil ha en installert effekt på 4,95 MW og årlig middelproduksjon er beregnet til 15,6 GWh. Søker planlegger å slippe en minstevannføring på 0,570 m³/s om sommeren og 0,070 m³/s om vinteren. Det planlegges en permanent vei til inntaksområdet og kraftstasjonen langs trasé for eksisterende traktorvei. Veien må oppgraderes og forlenges med 600 meter til inntaksområdet.

Vurdering

Naturmiljø

Berggrunnen i dette dalføret består, i likhet med Blakkådalen i vest, hovedsakelig av glimmerskifer og granatglimmerskifer. Etter det opplyste renner elva i stor fart, og danner til dels voldsomme stryk og fosser på den berørte strekingen. På grunn av dette er det nesten en kontinuerlig sone med fosserøyk, noe som preger vegetasjon langs den berørte strekingen. Vegetasjoner er imidlertid fattig, og på bergene vokser det en del rødmesigmose. Det er noe overraskende ikke utviklet typisk fosseengvegetasjon av mose- og urterike utforming. I følger Ecofacts rapport forekommer det mindre ekstremt lokalklima og enkelte gamle trær med rik flora av epifyttisk lav i enkelte elvesvinger og steder hvor sidekløfter kommer ned.

Langs Røvassåga mellom kote 200 og kote 60 ble det avgrenset en forekomst av naturtypen «Bekkekløft og bergvegg». Lokaliteten har forekomst av én rødlistet art (gubbeskjegg - NT). Denne er ikke direkte knyttet til miljøet i elva, men snarere til enkelte gamle trær. Ut fra at fosserøyken langs store deler av løpet ikke skaper et miljø for fosseenger, og det er kun registrert trivielle arter i denne sonen, er forekomsten kun av lokal verdi (C-område).

Redusert vannføring vil påvirke de fuktkrevende artene og vegetasjonen nært knyttet til selve elveløpet. De biologiske verdier er av såpass ordinær betydning at virkningene av tiltaket vurderes som lite og middels negativt. Minstevannføring i elva vil bidra til å opprettholde en viss fuktigheten i kløfta. I motsetning til Blakkåga og Svartisaåga, vurderes ikke Røvassåga som spesielt viktig for sedimenteringen i deltaområdet.

Når det gjelder brukerinteresser, kjenner ikke Fylkesmannen til at Røvassdalen utpreger seg som spesielt viktig. I dette området er Svarisdalen og Blakkådalen viktigere i friluftslivsyemed. Elva vil i miste en del av sin betydning som landskapselement som følge av omsøkte utbygging. Realisering av omsøkte kraftverk vil medføre et lite tap (0,5 km²) av villmarkspregende områder, mens ca. 1,5 km² andre uberørte områder forringes. Konsekvensen for landskap og naturområder er liten/middels negativ.

Reindrift

Tiltaksområdet ligger innenfor Saltfjellet reinbeitedistrikt. Distriktet strekker seg fra svenskegrensen i øst gjennom kommunene Saltdal, Rana, Beiarn, Bodø, Meløy og Gildeskål. Nordgrense er Junkerdalselva, E6 til Rognan og videre ut Skjerstadfjorden. Sørgrense er Røvassdalen, E6 til Skonseng, Røvassdalen, Svartisdalen og rett linje over Svartisen til Gjomfjord og videre ut Glomfjorden. Saltfjellet er Nordlands største distrikt både i areal (5835 km²), i antall siidaandeler (7) og i reintall (3500 dyr i vårflokk).

Røvassåga renner gjennom et dalføre som brukes av reindriften gjennom store deler av året. Området er svært lite berørt både når det gjelder tekniske inngrep, ferdsel og forstyrrende aktivitet. Særlig på vinteren er området av høy verdi for Saltfjellet reinbeitedistrikt. Dette skyldes at vinterbeiter er minimumsbeite i Saltfjellet, men også på grunn av beitero og at området stort sett har god tilgjengelighet av beiter gjennom vinteren. Tilgjengelighet av vinterbeiter varierer med faktorer som høydegradient, vindpåvirkning, soleksponering og nedbørsfall.

I tillegg til at anleggsperioden vil utgjøre en forstyrrende belastning som vil fortrenge rein på beite, er det svært uheldig med etablering av anleggsveier inn i områder med høy verdi for reindriften. Som nevnt er vinterbeiter minimumsbeite i dette distriktet, noe som innebærer at forringelse av dette årstidsbeitet virker direkte negativt inn på distriktets produksjonspotensial. Viktige vinterbeiter er definert som særverdiområder i reindriften. Reinen er ekstra sårbar for forstyrrelser på denne tiden av året hvor beitetilgangen kan være dårlig, samtidig som dyras kondisjon er på sitt laveste. Erfaringer tilsier at anleggsveier, selv om disse stenges med bom, fungerer som effektiv tilrettelegging for å kanalisere ferdsel inn i reinens beiteområder. Saltfjellet reinbeitedistrikt har innenfor sine områder svært høyt ferdselstrykk fra før. Særlig gjelder dette deres østlige vinterbeiter i og omkring Saltfjellet/Svartisen nasjonalpark. Ytterligere tilrettelegging for ferdsel, samt annen forstyrrende aktivitet i disse områdene, er derfor svært uheldig.

Når det gjelder trekk- og flyttleier vil tiltaket i første rekke kunne komme i konflikt med trekkleia som går fra myrområdene ved Røvatnet og opp i dalen. Leder i Saltfjellet

reinbeitedistrikt, Per Thomas Kuhmunen, er også opptatt av at kraftutbygging i Røvassåga ikke må føre til at reinen presses ned gjennom dalen. Dette vil i sin tur kunne føre til konflikter med rein på innmark, og at Saltfjellrein presses over grensen på Hestmann/Strandtindene reinbeitedistrikt i vest. Sammenblanding av reinflokkene er både svært arbeidskrevende og kostnadskrevende og er en belastning for dyrene.

Det er videre viktig å vurdere hvordan det omsøkte tiltaket vil innvirke på reinbeitedistriktets samlede belastning sett i forhold til den samlede effekten av andre gjennomførte og planlagte tiltak. Selv om man bare ser på vannkraftutbygging isolert sett, vil man se at Saltfjellet reinbeitedistrikt allerede i enkelte områder har store utfordringer. I sørøstlige deler av distriktet finnes det allerede flere vannkraftkonsesjoner i tillegg til at flere er planlagt og er under konsesjonsbehandling. Dette må sees i sammenheng med nevnte ferdselstrykk, samt andre type inngrep som blant annet planlagt mineralutvinning i Nasafjell.

Av hensyn til reindriften fraråder Fylkesmannen i Nordland på bakgrunn av overstående vurderinger at det gis konsesjon til bygging av Røvassåga kraftverk.

Nedre Leiråga kraftverk

Nedre Leiråga kraftverk (søker MiljøKraft Nordland AS) er planlagt etablert ved utnyttelse av fallet mellom kote 81 og kote 48, dvs. et fall på 33 meter. Inntaksbassengets nivå er planlagt lagt på samme nivå som med normalvannstanden i Vardfjelltjønnna. Middelvannføring er 4,46 m³/s og det søkes om maksimal slukeevne i kraftverket på 10,5 m³/s. Kraftverket vil ha en installert effekt på 3 MW og årlig middelproduksjon er beregnet til 8,6 GWh. Søker planlegger å slippe en minstevannføring på 1100 l/s om sommeren, og 90 l/s på vinteren. Fra inntaket er det planlagt en tunnel ned til kraftstasjonen. Det er planlagt atkomst både til inntak og avløp. Det her aktuelle prosjektet ligger nedstrøms prosjektene Øvre Leiråga (gitt konsesjon) og Leirdalselva (omsøkt).

Vurdering

Berggrunnen i område består av harde og sure bergarter. Det er ikke avdekket utvalgte eller truede naturtyper i influensområdet. De største konsekvensene er tilknyttet den reduserte vannføringen (gjennomsnittlig til 30 % av dagens vannføring) på om lag en 650 meter lang strekning i Leiråga.

Det omsøkte tiltaket ligger ca. 600 meter nord-nordvest for Glomådeltaet. Arealene omkring Glomågas utløp i Langvatnet er et deltalandskap med sand og slamføring fra Svartisen. Elvene har slik bygd opp et komplekst deltalandskap vest i Langvatnet, og deltaet er fremdeles under naturlig utvikling. Glomågas utløp i Langvatnet er et svært viktig innlandsdelta. Deltalandskapet er av en størrelsesorden som er relativt enestående i nordnorsk sammenheng. I tillegg til de botaniske verneverdiene i området, utgjør deltaet utvilsomt en av de viktigste innlandshekkelokalitetene for våtmarksfugl i Helgelandsregionen. Det er her registrert flere truede arter, f.eks. bergand (VU), vannrikse (VU) og myrrikse (EN).

Observasjonene er, som det påpekes i miljørapporten, av noe eldre dato. Det foreligger heller ikke stedfestet informasjon om hekkelokaliteter. Dette skaper en viss usikkerhet om fuglenes bruk av området pr. i dag. Glomådeltaet er imidlertid av en slik nasjonal viktighet at det er fredet som landskapsvernområde med dyrelivsfredning, jfr. forskrift av 19.12.97. Det er også funnet en del interessante evertebrater i deltaområdet. Når det gjelder de fluviale

prosessene i det aktive deltaet, er ikke Leiråga av en slik betydning at omsøkte utbygging i vesentlig grad vil innvirke negativt på deltaområdet.

Vardfjelltjønnna ligger i ytterkanten av et større viltområde som i Miljødirektoratets naturbase er kalt Glomådeltaet (ca. 14 km²). Det er ikke kjent hvor mange av artene som også har tilhold i området som påvirkes av det planlagte småkraftverket. Etter det opplyste ble det under befaring i juni 2012 registrert strandsnipe (NT), ett laksandpar og gråhegre i Vardfjelltjønnna. Videre skal det angivelig hekke kvinand, krikand, stokkand, og siland i tjønna. Gluttsnipe, standsnipe og grønnstilk er også observert i området

Tiltaket vil ikke endre vannstandsforholdene i Vardfjelltjønnna og kanalen herfra og ut i Leiråga. Under denne forutsetning, og at anleggsperioden legges utenom hekkesesongen, er det ikke grunn til å tro at hekkemulighetene for vannfugl blir endret. Den berørte elvestrekningen vil få vesentlig lavere vannføring, uten at dette er vurdert å påvirke fugleartene i Vardfjelltjønnna og Glomådeltaet i vesentlig grad. De største negative effektene på fugl vil være indirekte som følge av redusert bunndyrproduksjon og ørretbestanden.

Reindrift

Tiltaket ligger i Hestmannen/Standtindene reinbeitedistrikt i et område som brukes av reindriften store deler av året om enn noe ulikt mellom år. Distriktet ved Kurt Gaup opplyser at Leirdalen ikke er å anse som høyverdiområde for distriktet. Dersom distriktet må avstå mer areal til kraftutbygging, vil utbygging i dette området være akseptabelt. I eventuelle vilkår for konsesjon må det kreves at tiltakshaver oppretter dialog med reinbeitedistriktet for å sikre at konflikter med reindriftnæringen unngås.

Leirdalselva kraftverk

Leirdalselva kraftverk (søker Miljøkraft Nordland AS) er omsøkt etablert ved å utnytte et fall på 180 meter mellom inntaket på kote 262 i Leirdalselva og kraftstasjonen på kote 82 i Leiråga. Leirdalselva samløper med Leiråga fra ca. kote 165. Middelvannføringen er 0,93 m³/s, og det søkes om maksimal slukeevne i kraftverket på 2 m³/s. Kraftverket vil ha en installert effekt på 3 MW og årlig middelproduksjon er beregnet til 8-9 GWh. Søker planlegger å slippe en minstevannføring på 230 l/s om sommeren og 20 l/s om vinteren. Fra inntaket er det planlagt 2,1 km nedgravd rør ned til kraftstasjonen. Det blir ingen nye permanente veier. Leirdalselva kraftverk og Øvre Leiråga kraftverk har ulike inntak, store deler av vannveien i samme trasé og kraftstasjon på samme sted i felles bygning eller to separate bygg i samme området.

Vurdering

Miljørapporten konkluderer med at området generelt er næringsfattig og grunnlendt, og at området derfor vurderes å ha liten verdi for naturtyper og flora. Etter det opplyste hekker fossefall sannsynligvis ved elva. Verdien av elvestrekningen for fisk og ferskvannsorganismer er vurdert som liten. Redusert vannføring og vanddekt areal vil virke negativt for fuktigheteskrevende moser i elveløpet, samt bunndyrproduksjon og hekkende fossefall. Samlet sett er kraftverkets konsekvens for biologisk mangfold vurdert som middels til liten negativ. I likhet med Nedre Leiråga kraftverk forutsetter vi at man i anleggsperioden tar hensyn til hekkende fugl i Vardfjelltjønnområdet.

Vannvei i form av nedgravd rør, og det faktum at tiltakene vil bli liggende dels over tregrensen, gjør at de landskapsmessige virkningene blir større enn Nedre Leiråga kraftverk. Imidlertid vil benyttelse av samme vannveitrasé som Øvre Leiråga kraftverk i deler av

strekningen redusere de visuelle konsekvensene. Fylkesmannen registrerer at den nå omsøkte strekningen ligger noe lavere enn planene om overføring til Leiråga kraftverk som ble behandlet 16.12.08. Fylkesmannen stiller spørsmål om ikke hensynene til friluftsliv og landskap, som ble vektlagt ved vedtaksbehandlingen av 16.12.08, fortsatt gjør seg gjeldene i nærværende sak. Fra NVEs konsesjonsbehandling (ref.nr.: 200700604-9/200603451) gjengis følgende:

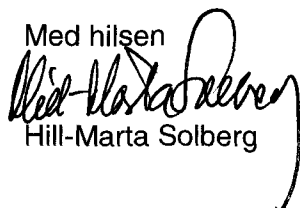
Leirdalen er et viktig friluftsområde og benyttes til jakt, fiske og andre aktiviteter. Elvestrekningene som ønskes utbygd utgjør viktige landskapselement i denne sammenheng. Det ikke er registrert biologiske verdier av stor betydning i influensområdet.

Overføring av Leirdalselva vil etter vårt syn ha betydelige negative konsekvenser for landskapet og friluftslivet i området. Dette som følge av at elva får sterkt redusert vannføring på en lang strekning, som dels ligger i åpent terreng. Videre vil de fysiske inngrepene for å gjennomføre overføringen være store i tillegg til at dannelse av ny vannvei ned mot Leiråga vil ha uheldige landskapsmessige konsekvenser.

Reindrift

Tiltaket ligger i Hestmannen/Standtindene reinbeitedistrikt i et område som brukes av reindriften store deler av året om enn noe ulikt mellom år. Distriktet ved Kurt Gaup opplyser at Leirdalen ikke er å anse som høyverdiområde for distriktet. Dersom distriktet må avstå mer areal til kraftutbygging, vil utbygging i dette området være akseptabelt. I eventuelle vilkår for konsesjon må det kreves at tiltakshaver oppretter dialog med reinbeitedistriktet for å sikre at konflikter med reindriftnæringen unngås.

Med hilsen

Hill-Marta Solberg

Roar Høgsæt
fylkesmiljøvernsjef

Kopi til:
Miljødirektoratet
Rana kommune
Forum for Natur og Friluftsliv i Nordland
Ildgruben reinbeitedistrikt
Hestmannen / Strandtindene reinbeitedistrikt
Nordland fylkeskommune
Saltfjellet reinbeitedistrikt